

juni 2004

Nr 16

Uitgave van de Historische Kring Abcoude / Baambrugge

Inhoud:

- ◆ Verdere lotgevallen van de familie van Caspel
- ◆ Wie kent dit wapen?
- ◆ Vrouw Marsen en de dorpsbrug te Baambrugge
- ◆ Bij een foto...

Verdere lotgevallen van de familie van Caspel

door Dick Slebos

In de vorige aflevering van deze kroniek hebt U kennis kunnen maken met de familie van Caspel, waarvan de stamvader in Baambrugge was: **Sijmen Janszn van Caspel**, getrouwd met **Jannetje Gerritsdr Ploos van Amstel**. Ik meldde U dat **Sijmen** een flinke boerenhofstede bij Baambrugge bewoonde. Inmiddels heb ik deze boerderij gevonden: het was een vrij grote boerderij, gelegen direct aanpalend aan de buitenplaats **Geynwyck** ten zuiden van **Paddenburg**, welke door hem werd gepacht. Deze boerenhofstede werd in 1711 gekocht door de toenmalige eigenaar van **Geynwyck**, de heer **Jacob Johan Hamel Bruyninx**, en werd in deze buitenplaats geïncorporeerd. Niet zo lang daarna is **Sijmen** overleden en kocht de weduwe een huis in het dorp **Baambrugge**, derhalve aan de westzijde van de **Angstel**.

Over de gebeurtenissen rond de beide zonen van **Sijmen**, **Gerrit** en **Pieter**, heb ik U het een en ander verhaald en wij verlieten de

Redactie:

H. Hoogenhout
G. van der Most
D. L.H. Slebos
W. W. Timmer
W. Zwaard

Redactie secretariaat:

G. van der Most,
Papehof 9
1391 BD Abcoude

Druk:

Drukkerij Palteam

ISSN: 1569-6146

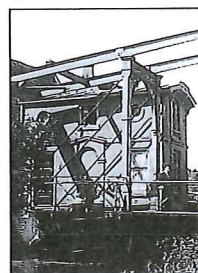
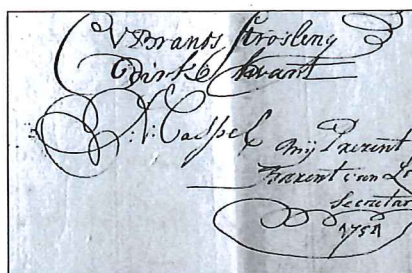
Prijs losse nummers € 4,-

In dit nummer

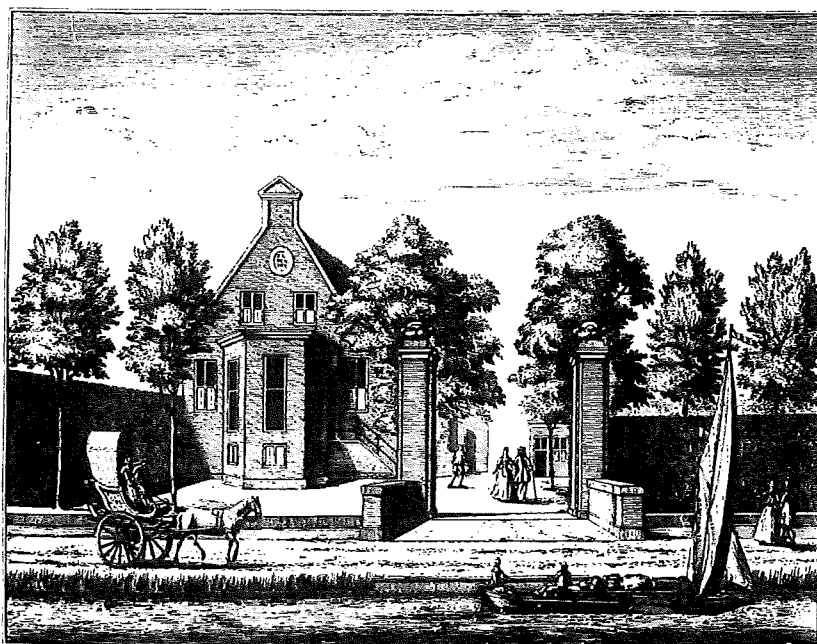
Verdere lotgevallen van de familie van Caspel

Vrouw Marsen

Bij een foto...

familie van Caspel in 1742 na het overlijden van Gerrit, die als weduwnaar zonder kinderen zijn bezittingen naliet aan de drie kinderen van zijn vooroverleden broer Pieter. De weduwe van Pieter, aan wie het vruchtgebruik van Gerrit's bezittingen was gelegateerd totdat de kinderen handelingsbekwaam zouden zijn geworden, vestigde zich met haar drie kinderen in het grote huis van Zorgvrij. Van de overige bezittingen van Gerrit, die, zo had Gerrit in zijn testament bepaald, niet mochten worden vervreemd aler de kinderen handelingsbekwaam zouden zijn geworden, werd de buitenplaats Oldenhoff (afb. 1.) het eerst verkocht, namelijk in 1749. Sijmen (1729-1795) is dan door zijn huwelijk met Annetje Gijsbertse van 't Ent handelingsbekwaam geworden. Twee jaar later is ook de zuster van Sijmen, Jannetje (1725-1762), getrouwd en de executeur Adriaen Hoogeveen, dan inmiddels Baljuw en Schout van Loenen - Cronenburgs Gerecht - geworden, wenste bij die gelegenheid van zijn taak ontheven te worden en de

Oldenhoff, appartament u M. JEAN DE LA CROIX.

Oldenhoff, toebehoorende den HERR JOHANNIS DE LA CROIX.

87

Afbeelding 1

beide getrouwde kinderen van Pieter werden met de voogdij over hun jongere broer Gerrit (1732-1771) belast.

Enkele jaren later trouwde deze Gerrit van Caspel met Hendrikje Gijsbertse van 't Ent, een jonger zusje van de echtgenote van Sijmen. Hun vader was Gijsbert Claasse van 't Ent o.m. in 1731 en 1736 verkozen tot Schepen van het

Gerecht Abcoude-Proosdij. Gijsbert was sinds 1722 eigenaar van 15 morgen in 't Gein in de Broekzijder polder met de daarbij behorende huismanswoning, gelegen aan de noordzijde van het Gein, *daerde (Hollandse) cade ten Oosten en de Herberg 't Haantje naast gelegen zijn, alsmede nog 't Hennetje daar de Herberg 't Haantje ten westen naast gelegen is, en 't Swaantje ten oosten.*

Gijsbert exploiteerde deze herberg, hetgeen van belang is voor het begrip voor het latere handelen van zijn schoonzoon Sijmen van Caspel en diens nakomelingen. Afb. 2, overgenomen uit het boek 'Het Gein' geeft een beeld van dit complex. De herberg was niet, zoals in 'Het Gein' vermeld, gevestigd in Het Swaantje maar,

Afbeelding 2

althans in de jaren 1730-1740, in 't Hennetje.

Aan het einde van de 18^e eeuw zijn zowel 't Haantje als 't Hennetje nog eigendom van de rechtsopvolgers in de familie. Daaraan wordt in 1790 nog 't Swaantje toegevoegd; eerst in 1812 viel dit trio bij vererving uiteen.

Niet zo lang na de voltrekking van de hiervóór genoemde huwelijken van de kinderen van Pieter van Caspel slaat het noodlot toe: de drie vrouwelijke huwelijkspartners komen in een tijdsbestek van enkele jaren te overlijden. Gerrit bleef in 1766 achter met een zoontje van 1 jaar oud, Pieter geheten, welke jongen een jaar later een volle wees werd.

Sijmen was reeds in 1759 achtergebleven met 3 kinderen, respectievelijk Pieter, oud 9 jaren, Geertje, oud 8 jaren, en Annetje, oud 4 jaren. Ook Jannetje, de dochter van Pieter,

getrouw Vader naar Christelijken gemoede en naar het uitwijzen der wetten deesen provintie schuldig is te doen, mitsgaders de voornoemde sijne kinderen een goet ambagt ofte stijl te laten leeren en dat alles tot de voorn. kinderen sullen hebben berijkt hunne mondige daagen tot huwelijken of andere geapprobeerde staate gekoomen ende getreeden sullen sijn, en dan Fl. 1.000,- uit te keeren (factor 100!).

Sijmen hertrouwde in 1759 met Maria Gerritsdr van Beek (j.d. van Amsterdam), uit welk huwelijk nog 3 dochters en twee zonen stammen, waarvan alleen de zonen *hunne mondige daagen* zouden bereiken. Sijmen vervulde intussen zijn rol als notabel met verve; hij was gedurende 5 perioden Schepen van Abcoude-Baambrugge; zijn eerste benoeming viel hem reeds op

23-jarige leeftijd ten deel ! Dat hij dit ambt met de nodige ernst opvatte moge blijken uit de ontwikkeling van zijn handtekening. Kort

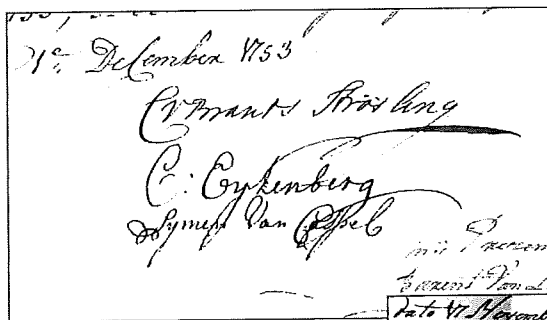
met diverse krullen versierd, kennelijk na oefening tot stand gekomen. Deze handtekening zal hij tot op hoge leeftijd handhaven. (Afb. 3.)

Hij voldeed aan de verwachtingen die zijn oom Gerrit van hem had gekoesterd. Ook laat hij zich op de onroerend-goedmarkt niet onbetuigd, al blijft hij wel eens op een veiling 'aan het plokgeld hangen'. Aan het ossenweiden heeft hij zich denkkelijk niet meer gewaagd, mede door de epidemieën van veeziekten die in de veertiger jaren - tijdens zijn adolescentie - onze omgeving teisterden en die vrij algemeen het einde van het ossenweiden inluiden. De boerderij die tot de buitenplaats Zorgvrij behoorde, werd door hem verhuurd, zeker vanaf 1766, al zou hij zich daar op 't eind van zijn leven terugtrekken.

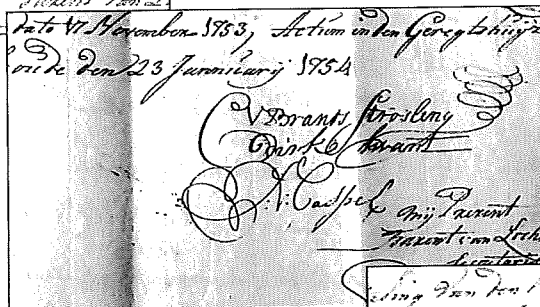
Sijmen zag zich echter, mede doordat de geërfde kapitalen slonken, genoodzaakt naar een andere broodwinning om te zien. Het naastgelegen Overdorp, inmiddels, na het overlijden van doctoor Johannes de Witte in 1724, diverse malen in andere handen overgegaan, bood hem in

1771 de kans. Hij kocht het uit handen van Daniël Parvé, een Amsterdammer die op Poelensteyn zijn rust

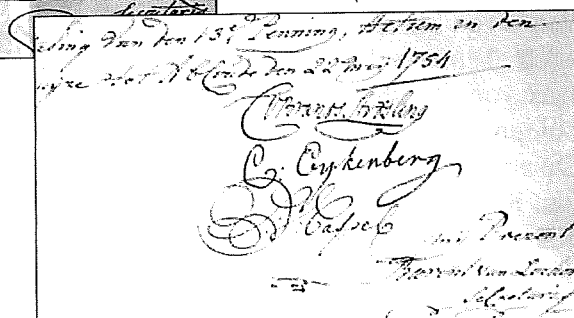
Afb. 5: 1-12-'53, 21-01-'54 en 22-06-'54. (Foto's W. W. Timmer)

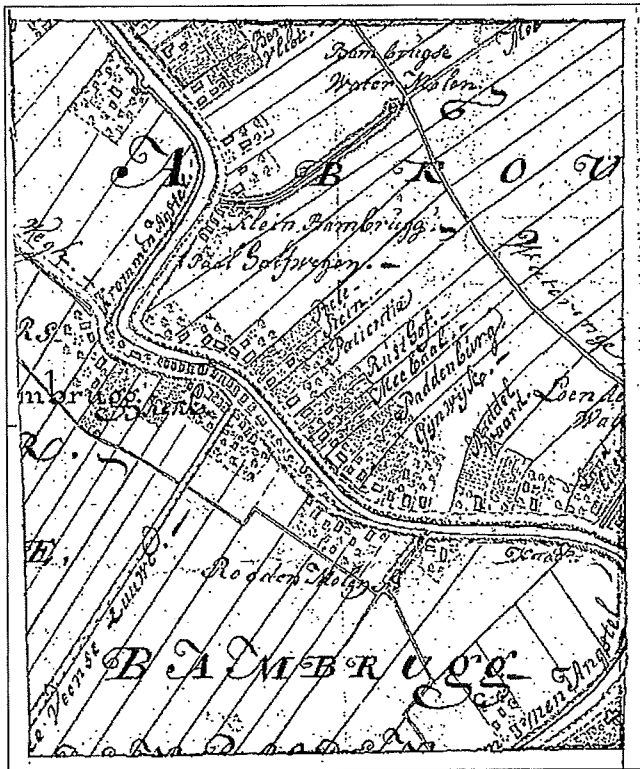

overleed in deze periode. Bij notarieele akte beloofde Sijmen: *sijne kinderen behoorlijk op te voeden ende te onderhouden in eeten, drinken en kleeding, waarbij de linnen en wollen kousen en schoenhavenis, en gemak in siekten en gezondheid en ook deselve kinderen te laten leeren leesen en schrijven, cijfferen en in allen Christelijke Oeffening en in alle deugt te onderrigten gelijk een goet en*

na zijn installatie tekent hij een akte met zijn min of meer geschreven naam, maar reeds 1 1/2 maand later is zijn ondertekening

Afbeelding 4

had gezocht maar na het overlijden van zijn echtgenote op deze buitenplaats, in snel tempo zijn bezittingen in Baambrugge van de hand deed en naar Haarlem vertrok. Daar was diens broer rentmeester van het Hoogheemraadschap Rijnland en op dat moment Schepen, hetgeen enkele jaren later tot het burgemeesterschap van deze stad leidde.

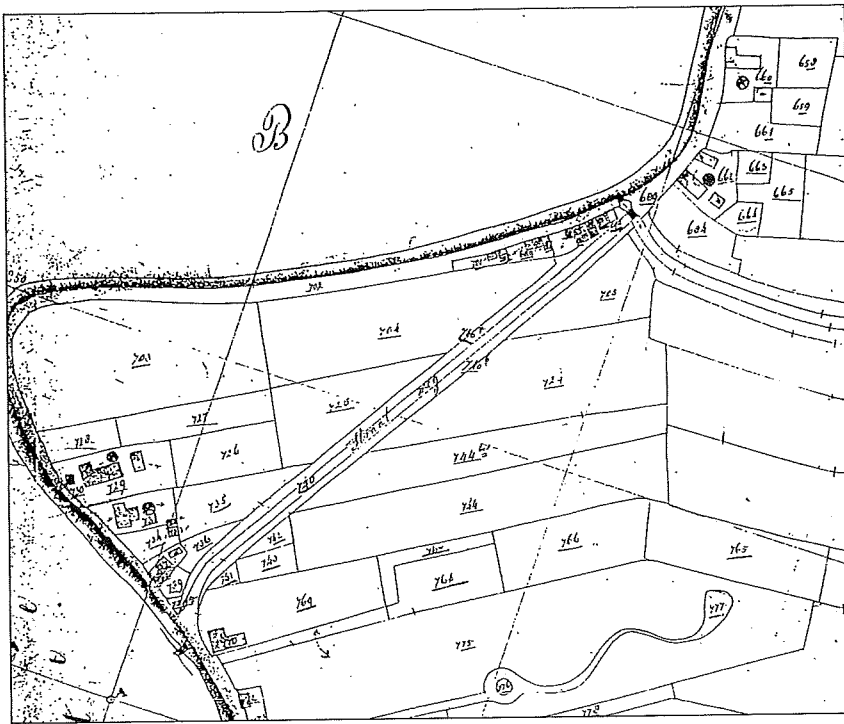
Sijmen richt in Overdorp een logement en taveerne in, dat hij de naam 't Huis te Halfwegen' geeft. Die naam ontleent hij aan de dichtbij aan het Zandpad staande paal, die de verantwoordelijkheid voor het bezanden – berijdbaar houden – van het zandpad markeert. Ten noorden was dit een taak voor Amsterdam, en ten zuiden voor Utrecht. Op een uitsnede van de kaart van Ketelaar (afb. 4.) is de paal aangegeven, evenals op de kaart van Gerrit Drogenham.

de oudste dochter van Sijmen, de naar haar oma genoemde Geertje, is bij haar grootmoeder gaan wonen, zoals de notaris het in 1767 noteert: *tot haer comparantes assistentie*. Geertje is in dat jaar 16 lentes doch moet dan al enige tijd voor haar grootmoeder hebben gezorgd, zoals blijkt uit een in dat jaar opgemaakt codicil dat ons ook een kijkje gunt in de persoonlijke bezittingen van de grootmoeder. *...in cas haere clijndogter op haer comparantes overlijden nog bij haer inwonende sal sijn, in sulken cas aen deselve haere gemelde clijndogter te prelegateren al comparantes huysraed en inboedel ende van de navolgende goudt en silverwerk: een goude ketting vier dik met een goud slot, een ketting bloedcoralen twee dik met een goud slot, een goud oorijser, een gouden haernaeld, een dito ceintuurgesp, twee groote gouden spelden, twee fijne belle-tjes en twee fijne ringetjes,*

De erfenis van zijn schoonmoeder, Geertje van 't Ent, overleden 1770, heeft Sijmen wellicht mede de pecunia voor de aankoop van Overdorp verschaft. Haar relatie met Sijmen is, ondanks zijn hertrouwen, nimmer verbroken, integendeel:

alles boven en behalven 't gene verder albereijds aen haer gegeven is en bij haer gedragen word. Dit codicil werd door de notaris gepasseerd ten huize van de comparante in 't Gein (dit was 't Hennetje). Over het vier jaar jongere zusje van Geertje, Antje, wordt niet gerept!

Tot de generatie van grootmoeder Geertje van 't Ent behoorde ook de in 1737 in de Angstel verdrongen echtgenote van Gerrit van Caspel. Deze had in haar in 1733 opgemaakte testament o.a. aan Jannetje, de enige dochter van haar zwager Pieter van Caspel, *haar beste goude ring met sijne steenen, de beste kap met goude spelden en haer beste jak en rok* geprelegateerd. Voorts legateerde zij aan haar oom, Gerrit Willems Veenman Fl. 3.000,- alsmede aan diens zuster eveneens Fl. 3.000,-, haar kleren, goud en zilver. De beide families waren aldus zeer wel bemiddeld. De volgende generatie wordt nog wel tot de notabelen gerekend, maar deze gaat toch geleidelijk tot de regionen van de middenstand behoren. Zo vestigde de oudste zoon van Sijmen, Pieter, geb. 1750, zich in 1778 als 'meester vleeschhouwer' te Abcoude in de Kaatsbaan en huurde daartoe een huys, tuyn en erve, zijnde de vleeschhouwerye. Zijn vader mag zich dan kastelijn in 't Huis te Halfwegen' noemen. Geertje trouwde in 1771, na het overlijden van haar grootmoeder, met Pieter Fruythoff die onder Weesp een boerderij bestierde; Antje trouwde in de jaren '80 met Cornelis Schuylenburg en is naar Amsterdam vertrokken. Tenslotte dient hierbij nog te worden vermeld dat het zoon-

Afbeelding 5

tje van Gerrit van Caspel, waarover hiervoor reeds werd verteld dat het in 1767, 2 jaar oud, een volle wees werd, opgroeide bij de tweede echtgenoot van zijn stiefmoeder, Dirk Hollander, die de boerderij met de 15 morgen land bestierde, die grootvader Gijsbert van 't Ent had nagelaten. Later heet deze boerderij *Bij veelen niet gedacht*. Gerrit groeit daar op en wordt veehouder in dit gerecht.

In de tijd dat Sijmen van Caspel herbergier was in 't Huis te Halfwegen heeft hij het herenhuis van Zorgvrij afgebroken. Wanneer Sijmen in 1781 een hypotheek moet afsluiten vormen nog slechts de herberg en de boerderij het onderpand. De functie van herbergier was hem echter blijkbaar ook niet zo op het lijf geschreven; in januari 1781 verhuurt hij de herberg en trekt zich met zijn - in zijn tweede huwelijk - gevormde gezin op de boerderij van Zorgvrij terug. Ook daar was hij niet gevrijwaard van de gevolgen van oorlogshandelingen. Zo

blijkt uit een notitie in het "dossier Pepping" dat hij een schadevergoeding van het Gerecht ontvangt voor de reparatie aan zijn 'combof', dat in het jaar 1787 had gediend tot gebruik door de Sauve Garde, en *door deselve geruineerd*. Dit gebeurde ten tijde van de hulp, die de Pruisische troepen verleenden aan Stadhouder Willem V, die het met de patriotten aan de stok had.

Door de afbraak van het grote huis Zorgvrij ontstond een opening in de doorgaande bebouwing langs het Zandpad. Daarvan is in 1812 dankbaar gebruik gemaakt bij de aanleg van de Kleine Coupure. Op afbeelding no 5 is te zien hoe bruut dit stukje weg door de bestaande verkaveling breekt. Overdorp stond toevallig al wat scheef t.o.v. de weg en voegde zich daardoor moeiteloos in de bocht, die de straatweg daar moest maken.

Wanneer de 18^e eeuw ten einde loopt, in 1795, overlijdt Sijmen van Caspel op de boerderij van Zorgvrij. Zijn

weduwe, achtergebleven met twee zonen, maakt de bezittingen van Sijmen te gelde, o.a. 19 koeien en kalveren, twee paarden alsmede een arreslee en diverse rijtuigen.

Haar jongste zoon, evenals zijn vader Sijmen geheten, vraagt dan voor zijn moeder en hemzelf een akte van indemniteit aan wegens vertrek naar Waverveen, waar zijn halfbroer Pieter van Caspel inmiddels een taveerne bezat. Deze had de in 1778 gekochte *vleeschhouwerij* na een vijftal jaren van de hand gedaan en was, na nog enkele jaren een broodbakkerij in Baambrugge te hebben gedreven, in 1793 naar Waverveen vertrokken om daar kastelein in Botshol aan de Rijke Waver te worden (Akte van indemniteit: hiermede verklaarde het Gerecht zich verantwoordelijk voor personen die lange jaren in het gerecht hadden gewoond, doch die zich elders gingen vestigen, mochten zij onverhoopt in behoeftige omstandigheden komen te verkeren).

Pieter van Caspel, de kastelein van Botshol, had ook een zoon Sijmen of Simon geheten, die niet met zijn vader mee naar Waverveen was verhuisd. Deze ontwikkelde zich tot veehouder; rond de eeuwwisseling treffen wij hem aan op de boerderij van de buitenplaats Landlust meer zuidelijk langs de Angstel gelegen. In 1807 wisselt op Vrede Rijk Willem Hogenhoud, ook veehouder, die in datzelfde jaar dit landgoed had gekocht, het tijdelijke met het eeuwige. (Kroniek no 8). Diens weduwe, die de boedel over negen gerechtigden moest ver-

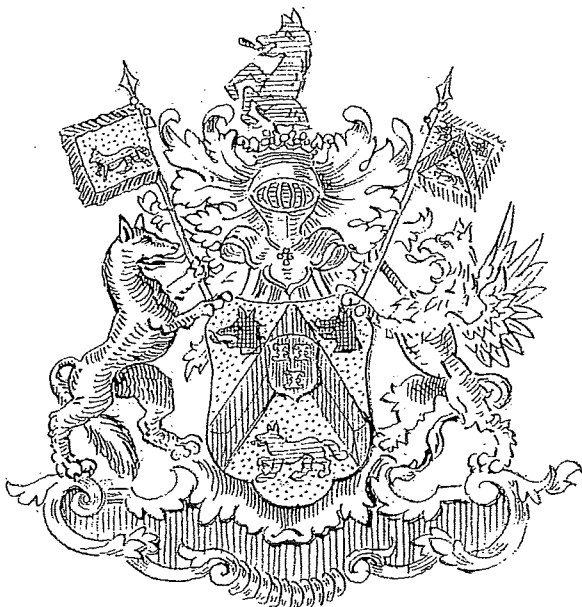
delen, en deswege Vreede Rijk moest verkopen, heeft in Sijmen Pieterszn van Caspel een nieuwe echtgenoot gevonden. Zij vestigden zich op een boerderij gelegen aan het Gein onder Weespercarspel, en wanneer in 1826 de erven Pelichy de buitenplaats De Ruige Boel, eveneens aan het Gein doch nu in Abcoude-Proosdij gelegen, laten afbreken ziet Sijmen zijn kans om weer een grote boerderij te gaan exploiteren. Hij koopt het geheel, pecunia causa in twee gedeelten, en geeft er de naam van een van zijn eerste boerderijen – Landlust – aan. Hij woont daar tot zijn overlijden in 1833. Ook de naar Waverveen vertrokken Sijmen Sijmonsz van Caspel treffen wij later weer in Abcoude-Baambrugge als veehouder aan.

Gerrit, de oudste zoon uit het tweede huwelijk van Sijmen, was in 1796, een jaar nadat zijn vader overleed, getrouwd met Hendrika van Maaswinkel en fungeerde als kastelein in het logement en taveerne in Overdorp. Op Poelestein was inmiddels

Christoffel Nagel komen wonen, Oud Raad van Politie en Criminele Justitie in de 'Colonie van Suriname', die, blijkbaar gesteld op zijn rust, de taveerne van de weduwe van Sijmen van Caspel kocht met het oogmerk het weer te verkopen onder strikte bepalingen omtrent het gebruik. Zo zou er, zolang Christoffel Nagel of diens echtgenote nog op Poelestein zouden wonen, *geen herberg, tap of andere neering nog veehouderij, slagerij, bakkerij, kruideniers, commeny of looyerij, smederij of timmermans- of metselaars-affaire, handel of ambacht uitgeoefend mogen worden.* Christoffel had ook de boerderij van Zorgvrij gekocht en de weilanden met die van Poelestein samengevoegd. De koper van Overdorp zou niet alleen het herenhuis *op fatsoenlijke wijze moeten ophalen en op ordre brengen* maar ook *de stallinge, het wagenhuis en boerenwoning en verdere getimmerten moeten afbreken.* Het duurde nog tot 1800 vóórdat Pieter Verschoof, chirurgijn, zich als koper meldde en

zich daar vestigde, mede voorzien van een apotheek. Gerrit van Caspel, heeft nog tot 1800 op Overdorp gewoond. Hij staat vermeld als herbergier maar of hij, gezien de wensen van Christoffel, daar het kastelijnschap nog kon blijven uitoefenen valt te betwijfelen. Hij vertrok in 1800 naar De Kampioen in Nieuwersluis welk etablissement in datzelfde jaar was aangekocht door Cornelis van Spinhoven. De zoon van Gerrit, eveneens Gerrit geheten, trouwde in 1829 met een zuster van Cornelis, Margaretha Wijnanda van Spinhoven, en kocht in 1836 deze uitspanning, die kort geleden nog "Het Stoute Soldaatje" heette. In 1867 vererfde De Kampioen aan hun zoon Hermanus Cornelis van Caspel, die er tot 1899 als kastelein resideerde, bijkans twee eeuwen nadat betovergrootvader Gijsbert van 't Ent aan het Gein Het Haantje exploiteerde. *Voorwaar een voortgedragen vakmanschap.*

Dick Slebos.

Wie kent dit wapen?

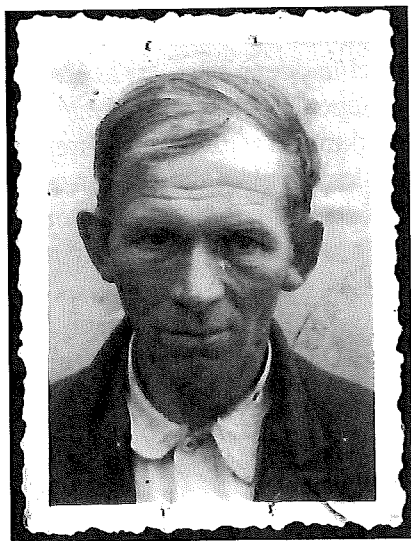
In het streekarchief in Mijdrecht troffen wij deze afbeelding aan van een wapen dat onmiskenbaar banden heeft met Abcoude Baambrugge. In het hartschild staan de zuiltjes van de heren van Zuilen afgebeeld. In het Centraal Bureau voor Genealogie afd. Heraldiek beschikt men over meer dan honderdduizend wapenafbeeldingen van Nederlandse families uit het verleden. Het is ondoenlijk om alle wapens daar op de afbeelding na te lopen. Wie weet door wie dit wapen is gevoerd? Graag een berichtje naar redacteur Wim Timmer

Vrouw Marsen en de dorpsbrug te Baambrugge

door Harrie Hoogenhout

Op 22 augustus 1905 werd in het gezin van Johannes van Jaarsveld en Johanna Schockman een dochter geboren die de namen Maria Hendrica (Marie, ook wel Mie genoemd) kreeg. Ze zou de jongste blijven van drie kinderen. In een eenvoudige arbeiderswoning, zoals er in die tijd velen stonden, groeide zij voorspoedig op aan de Groenlandsekade te Vinkeveen. In de verte zag zij het dorp Baambrugge liggen (de A-2 bestond toen nog niet), waar zij het grootste deel van haar leven zou wonen.

Voordat het echter zover was, trouwde zij op 10 juli 1925 met Johannes Wilhelmus (Jan) Marsen die op 10 augustus 1897 aan de Vinkenkade het levenslicht zag. Zijn ouders waren Hubertus Marsen en Elisabeth van Zwieten. De Groenlandsekade en de

Jan Marsen, eind dertiger jaren

Vinkenkade lagen in elkaars verlengde, dus het kan haast niet anders of Jan en Marie hebben elkaar op zien groeien. De liefde bloeide echter op tijdens hulp die ze van haar ouders moest bieden bij haar oudere zus Anna, die met Jan's oudere broer Bertus getrouwd was en al in de kleine kinderen

(de tweeling Hannes en Willem) zat. Het werd dus dubbele familie.

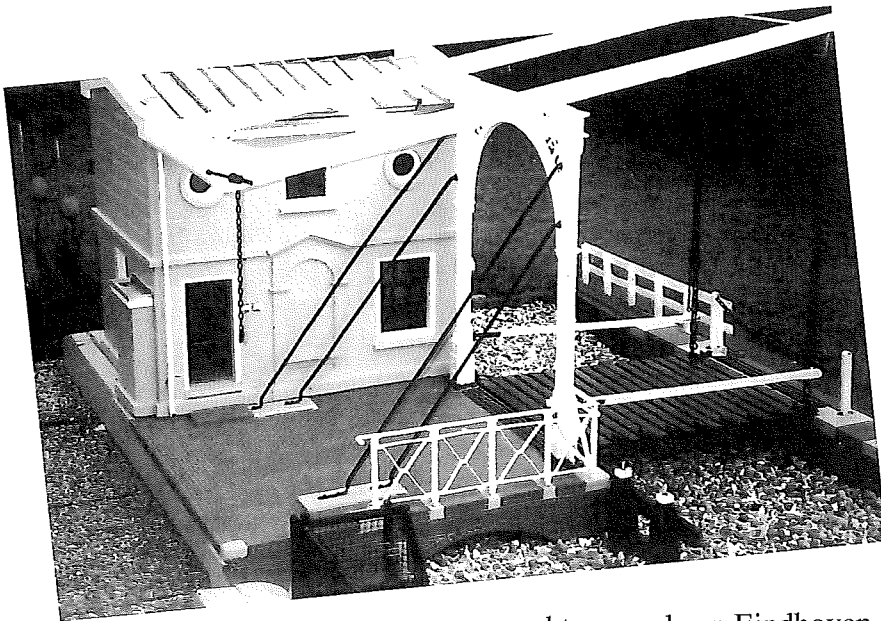
Rond zijn trouwen voer Jan op een zeiltjalk van een zand- en grinthandel aan de Overtoom in Amsterdam; dat schip werd ook zo'n zeven maanden de woonplek van het paar. Daarna woonden ze nog enkele maanden aan de Groenlandsekade. Eind 1926 betrokken zij in Baambrugge een woning op de hoek Dorpsstraat/Zuwe, de plaats waar nu de kapsalon is gevestigd. Daar stonden toen een paar kleine huisjes. Jan was, zoals velen in die tijd, los werkman. De crisisjaren waren net aangebroken. Dat betekende zich verhuren bij boeren in de omgeving en hard werken op het land: 's zomers tijdens de hooibouw en in het najaar voor het verwijderen van bagger en ruigt uit de sloten. Maar hij was niet te beroerd om ook ander werk te doen, zoals het timmeren van ijs- en melkpoederkisten voor de MOBA, de melkfabriek aan de Rijksstraatweg tussen Baambrugge en Loenersloot. En 's winters, als het hard vroom, verdiende hij wat bij met het hakken van bijten in de Angstel voor de brandweer

Vrouw Marsen achter de brugwachterswoning

en, bij sneeuw, met het vegen van de ijsbaan. Zijn vrouw had de zorg voor de huishouding en opvoeding van de inmiddels geboren kinderen. Na hun huwelijk tot aan 1940 zou het echtpaar acht kinderen krijgen, vier zonen en vier dochters. Op 1 mei 1930 werden zij brugwachter van de dorpsbrug in Baambrugge en gingen wonen in de brugwachterswoning aan de Brugstraat, toen nummer 7. De woning stond pal naast de brug, op de plaats waar zich nu het terras bevindt van cafetaria 'het Bruggetje'. De werkzaamheden bestonden niet alleen uit het ophalen van de brug, maar ook uit het schoonhouden van het brugdek (o.a. paardenvijgen) en 's winters met het bestrijden van de gladheid naar, op en van de brug. Eigenlijk moeten we zeggen dat de brug gepacht werd van de gemeente, zij het 'om niet'.

Aan dat gratis pachten zat een voorgeschiedenis vast. Van 1 mei 1926 tot 1 mei 1930 pachtte T.C. (Teun) Eindhoven de brug. In 1926 vond de ver-

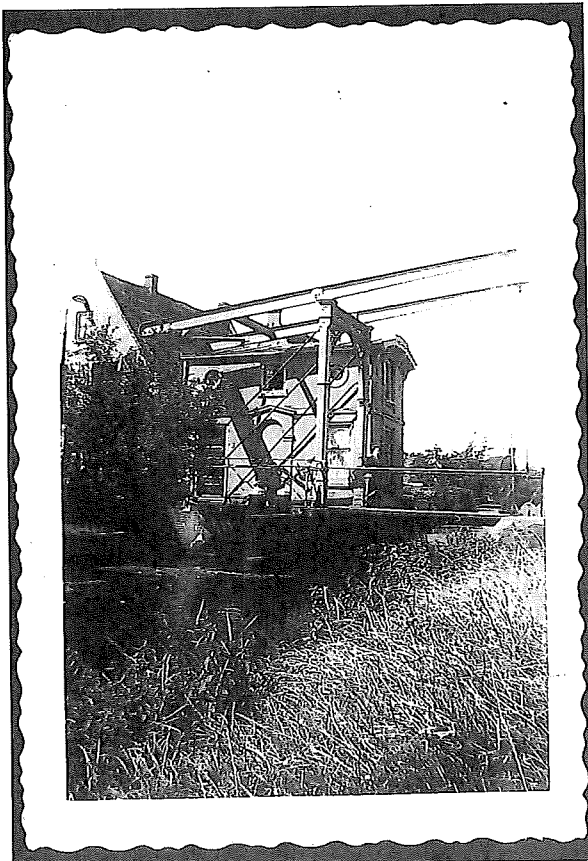

Maquette van brug en brugwachterswoning op schaal gemaakt door zoon Piet

pachting nog plaats bij openbare inschrijving en wel voor drie jaar. Inschrijvers waren toen de genoemde Teun Eindhoven en Willem Moen. Eindhoven wilde de brug pachten voor f 25,00 per jaar, maar Moen wilde dit doen om niet. Vanzelfsprekend werd de

pacht gegund aan Eindhoven. Maar na drie jaar had hij in de gaten gekregen, dat de opbrengsten minimaal waren en wist hij het gemeentebestuur er van te overtuigen dat een openbare inschrijving geen nut zou hebben. Vanaf 1 mei 1929 wilde hij pachter om niet worden. Het gemeentebestuur ging akkoord maar na een jaar hield hij het voor gezien en werd het echtpaar Marsen, ook

om niet, pachter van de brug. Aan bruggeld mocht geheven worden vijf centen per keer voor het ophalen van de brug tussen 6.00 uur en 21.00 uur en tien centen tijdens de nachtelijke uren. Jan bleef los werkmans en dat betekende in de praktijk dat vrouw Marsen, zoals ze op het dorp genoemd werd, de bediening van de brug voor haar rekening nam.

Brug en brugwachterswoning zoals die er uit zagen eind veertiger jaren

Bedienen van de brug.

Feitelijk werd de brug inclusief de brugwachterswoning gepacht van de gemeente: tot 1 mei 1941 Abcoude/

Baambrugge en daarna Abcoude. Waarschijnlijk namen in de loop der tijd de inkomsten toe, want vanaf 1942 bedroeg de pacht f 25,00 per jaar en in de loop der tijd werd die regelmatig verhoogd tot in 1961 f 1,00 per week betaald werd. De pacht moest altijd per drie maanden vooruit

voldaan worden. Vele jaren werd dit gedaan bij de in Baambrugge woonachtige Lolke Dokkum, die vanaf 1929 gemeenteontvanger was. Tot aan de jaren vijftig van de vorige eeuw moest de brug hoofdzakelijk opgehaald worden voor beroepsscheepvaart, hoewel er ook toen al pleziervaartuigen waren die de Vinkeveense Plassen als einddoel hadden. Turf- en kolen-schepen uit Amsterdam, Vinkeveen en Utrecht waren vaste 'brugklanten', maar ook het schip met servies, potten en pannen van Kelderman uit Ouderkerk aan de Amstel. Jarenlang was turfverkoper Berkelaar uit Vinkeveen een vaste verschijning in Baambrugge. Hij legde nabij zijn klanten zijn schip aan de wal om bij hen kruiwagens turf te lossen. Ook mogen niet vergeten worden Hendrik Hoogenhout, de zand- en grintschipper uit Abcoude en de veeschippers Jan Kuiper en later Willem van den Bosch uit Abcoude en Jan Zagt uit Baambrugge. De laatsten waren vaste klanten en betaalden 'op de pof'. Na verloop van tijd kregen zij een reke-

ning (briefje) van vrouw Marsen met daarop de data van brugopening, die dan constant voldaan werden. Wat betekende het brugwachterschap voor vrouw Marsen? Dag en nacht beschikbaar zijn! Geen vrije dagen en geen pauzes. Als bijvoorbeeld Jan Zagt, Jan Kuiper en Willem van den Bosch in het holst van de nacht langskwamen op weg naar de veemarkt in Utrecht, moest de brug geopend worden. Weliswaar tegen een dubbel tarief, maar het bed moest verlaten worden, zomer en winter. 's Winters zaten de schuiven, die het brugdek vasthielden, vaak vastgevroren. Op de potkachel stond er dan constant een ketel warm water klaar om die te kunnen ont-dooien. Daarna moest er snel aan de ketting getrokken worden, vaak hangend, om de brug op te halen. Spannend was het ook als het hard waaide. De kinderen moesten dan meehelpen om de op te halen brug vast te zetten. Vrijwel tot aan het eind van haar werkzame leven werd de brug handmatig opgetrokken. Van een elektrische bediening was geen sprake, ook niet toen

de brug in de zestiger jaren aanzienlijk vaker bediend moest worden door de toename van de recreatievaart. Natuurlijk waren er ook genoeg kanten aan het vak. Je woonde centraal in het dorp en dat gaf uiteraard veel contacten. Echter, ook de narigheid lag soms letterlijk om de hoek van deur. Bijvoorbeeld op 7 oktober 1934 's avonds, toen J. Vonk met zijn omnibus 'door de geopende brug is gereden', zoals de notulen van de gemeenteraadsvergadering op 12 oktober daaraanvolgend melden. Vonk onderhield in die tijd een lijndienst tussen Baambrugge en het station te Abcoude met aansluiting op de treinen van en naar Amsterdam en Utrecht. Op de bewuste avond was de lantaarn defect die voor de brug stond, met als gevolg dat de bus met zijn voorwielen boven het water hing. Gelukkig viel de schade mee, maar burgemeester Dedel uitte hierover wel zijn veront-rusting. 'Na de constatering van de defecte lantaarn door vrouw Marsen had er direct ingegrepen moeten worden, maar de meest dichtbij

wonende electricien van de PUEM (Provinciale Utrechtsche Electriciteit Maatschappij) woonde in...Abcoude'. De gemeenteraad werd voorgesteld de Baambrugse elektricien D. van Teeseling te vragen of hij dit bij geval kon verhelpen. Aldus werd besloten, maar later bleek dat de PUEM daar niet mee akkoord ging, omdat betrokkene niet bij haar in vaste dienst was en daardoor onvoldoende afwist van hoogspanning. Er moest dus een andere oplossing gevonden worden. Die kwam er eind 1934 in de vorm van een ketting tussen twee palen en een rood brandende lantaarn. De gemeenteraad stelde hiervoor een bedrag van f 50,00 beschikbaar.

Een ander naar voorval vond in 1943 plaats, toen vrouw Sloothaak-Holla, die aan de Zuwe woonde, doodgedrukt werd tussen de hameistijl van de brug en een Duitse overvalwagen. Na door de Duitsers aan de kant te zijn gelegd, werd de rest overgelaten aan de omwonenden, waaronder vrouw Marsen.

Naast de brugwachterfunctie was er nog een bijverdienste door de verkoop van schepijs, die betrokken werd van de melkfabriek M.O.B.A.. Laatstgenoemde stelde daarvoor een ijscokar beschikbaar. Dit was een driewielige geïsoleerde bakfiets waaruit rollen schepijs getrokken konden worden. Met een spaan werden dan ijscok's afgeschept en tussen twee wafels geplaatst. De dikte bepaalde de prijs. En nu moet niet gedacht worden dat de kinderen Marsen iets

Op Koninginnedag rond de ijscokar van de M.O.B.A.

Jan Marsen met
(feestelijk ver-
sierde) ijscokar
nabij de brug
tijdens het 40-jarig
regeringsjubileum
van Koningin
Wilhelmina

kregen van dat lekkere roomijs. Nee, heel soms kregen zij drie centen van moeder om een waterig ijsje te kunnen kopen bij Hein van Vliet aan de Kleiweg.

Zoals gezegd, vrouw Marsen was constant verantwoordelijk voor de brugbediening. Aanvankelijk omdat haar man los werkman bleef en later omdat zij weduwe werd. Op 2 april 1941 overleed Jan na een ongeluk op zijn werk.

Werkzaam voor een weg- en waterbouwbedrijf was hij in Amsterdam bezig met het lossen van boomstammen uit een schip. Eén van die boomstammen was tegen zijn hoofd geslagen en met een schedelbasisfractuur werd hij naar het toenmalige Wilhelmina Ziekenhuis gebracht. Daar heeft hij nog ruim vijf weken gelegen. Een noodzakelijk geachte operatie is niet geslaagd, want kort daarna blies hij zijn laatste adem uit, een vrouw met acht kinderen achterlatend waarvan de jongste nauwelijks een half jaar oud was. Van de Rijksverzekeringsbank kreeg vrouw Marsen daarna een uitkering van f 12,00 per week.

Brugwachterswoning

Sinds mensenheugenis heeft er naast de brug een brugwachterswoning gestaan. De eerste stond op houten palen die waarschijnlijk in de beginjaren

van de zeventiende eeuw is afgebrand. Op de afgezaagde palen zijn toen muurplaten geplaatst met daarop een gemetselde fundering. Tevens werd een ongeveer eendere woning teruggebouwd. In 1877, tijdens de bouw van de huidige gietijzeren brug door de Maatschappij 'IJzergieterij De Prins van Oranje' te 's-Gravenhage, is de woning waarschijnlijk afgebroken en werd er op dezelfde plaats een nieuwe gebouwd. Deze karakteristieke woning heeft bijna 90 jaar lang het beeld nabij de dorpsbrug bepaald. We spreken dan over een woning van ongeveer 4 x 6,40 m. Beneden bevond zich links van de voordeur het enigszins uitgebouwde toilet en binnenkomend stond je direct in de keuken. Rechts was het woonkamertje (met bedstede) waarin je uitkeek op de Angstel. Vanuit de keuken was er een stijl trapje waarlangs je, na een luik geopend te hebben, boven kwam. De eerste ruimte die je daar zag, was de zgn. overloop met een bedstede en vaste kast en daarnaast, aan de Angstelkant, een slaapkamertje met ook weer een bedstede. In dat huisje woonde moeder Marsen met zeven van haar kinderen toen haar man overleed. De oudste, Bep, was inmiddels het huis uit, want die werd op twaalfjarige leeftijd hulp in de huishouding bij Sam van der Lee

(de vader van de verzetstrijder Cornelis Pieter) aan de Rijksstraatweg tussen Baambrugge en Loenersloot. Soms sliepen er zelfs meer mensen in die kleine brugwachterswoning, want moeder Marsen had een groot hart. Voor de tweede wereldoorlog werden mensen soms pardoes uit hun woning gezet, bijvoorbeeld als ze de huur niet meer konden betalen. Ze waren welkom bij vrouw Marsen. De brugwachterswoning is helaas in 1966 gesloopt. De gemeente had toen grootse plannen met Baambrugge. De hele noordwestelijke kant van de Brugstraat en het pand Kleiweg 2 moesten afgebroken worden om in het verlengde van de Rijksstraatweg een nieuwe bredere brug aan te kunnen leggen. Omdat de brugwachterswoning eigendom was van de gemeente, ging die het eerst op de schop. De aanpalende eigenaren (stofeerder Bertus van Rossum, bakker Gerrit van Walbeek en metselaar Jo van Vliet aan de Brugstraat en de Kleiweg) bleken echter niet van zins hun woningen/winkels voor dat doel te verkopen, waardoor er van de plannen niets is gekomen. Maar ook, omdat de inzichten van de gemeentebestuurders kort daarna veranderden. Om vrouw Marsen met haar toen inwonende zonen Ko en Piet ten behoeve van de

sloop uit hun huis te krijgen, verklaarde het gemeentebestuur de woning onbewoonbaar. Dit maakte het eenvoudiger hen te laten verhuizen. Maar zo simpel ging dat niet, want Ko en Piet kwamen op voor hun moeder. Zo lieten ze zich bijvoorbeeld niet door het gemeentebestuur 'opsluiten' in een gedeelte van de woning aan de Rijksstraatweg (nu nr. 65). Dat zou nog minder ruimte betekend hebben dan ze al hadden. Uiteindelijk kregen ze in 1966 de woning aan de Witsen baron Straalmanstraat 2 toegewezen en daar trok

vrouw Marsen met haar twee ongetrouwd gebleven zonen in. De broers Ko en Piet wonen daar nog steeds. In 1961, na eenendertig jaar dus, kwam er een eind aan het brugwachtersbestaan van vrouw Marsen. De tegenover haar wonende N. (Klaas) Griffioen nam de taak over. Vrouw Marsen heeft niet lang van haar welverdiende rust mogen genieten. Op 27 augustus 1969 bracht ze een bezoek aan Amsterdam. Vlak voor het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis kreeg ze in de tram een hartaanval. Reanimatie in

genoemd ziekenhuis mocht niet meer baten en zo kwam er, amper vierenzestig jaren oud, een einde aan haar, vaak onder moeilijke omstandigheden, zeer arbeidzame leven. Enkele dagen later werd ze begraven op de begraafplaats naast de Rooms Katholieke Kerk aan de Kerklaan te Loenen aan de Vecht. Van deze kerk was zij tijdens haar Baambrugse periode lidmaat.

Harrie Hoogenhout

(Met dank aan Bep Ineveld-Marsen, Ko en Piet Marsen.)

Van ons lid Q.A.A. Goes ontvingen wij deze fraaie prent voor ons fotoarchief. Een stoom-

locomotief passeert, ergens in de zeventiger jaren, het seinhuis bij de spoorwegovergang

van de Stationsstraat naar Gein-Zuid

De vrouw op de foto is Maria Aarsman (1817 – 1912). Toen de foto werd genomen vóór 1909 was Maria waarschijnlijk zo rond de negentig jaar. Een dergelijke pronte hoogbejaarde was wel een opname waard.

De grond waar het huisje op staat werd in de veertiger jaren van de 19e eeuw door Willem Gompertsz om niet afgestaan aan Pieter van Hilten, (1805-1874) straten-

Bij een foto...

In het fotoarchief van de Historische Kring troffen wij bijgaand afgedrukte foto aan. Een intrigerende foto!

Uit het bijschrift blijkt dat deze foto gemaakt is door de Abcoude notaris Dirk Johannes Jacobus van Kempen (1844-1926). Uit andere foto's door hem gemaakt blijkt dat hij zich over het algemeen meer bezig hield met sjiekere onderwerpen. Waarom maakte hij deze foto van een oud vrouwtje voor een houten keet?

Een nadere beschouwing van een van de foto's leverde een huisnummer van het gebouwtje op. Op oudere foto's kom je dit zelden tegen. Huisnummers werden tot voor zo'n honderd jaar eigenlijk alleen gebruikt bij de tienjaarlijkse volkstellingen. Het bewuste nummer was A 127. Dit kon

alleen een huis in wijk A in de gemeente Abcoude Proostdij of de gemeente Abcoude Baambrugge zijn. Het nummer in Abcoude Proostdij verwees naar een huis aan het Kerkplein. Dat in Abcoude Baambrugge naar het laatste huis in wijk A. En dit huis stond aan het eind van de Lange Coupure. Het gaat om de driehoek die gevormd wordt door de Lange Coupure en de Oude Dijk. Schuin tegenover de boerderij Beek en Gein aan de Rijksstraatweg.

maker, de echtgenote van Maria. Het houten huisje werd kort daarna opgericht. Beide echtelieden waren analfabeet. Pieter kreeg uit twee huwelijken 17 kinderen, waarvan er tien aan Maria zijn toe te schrijven. Toen Maria in oktober 1909 naar de Hoogstraat verhuisde is het houten huisje afgebroken. Maria zou uiteindelijk in 1912 op 94 jarige leeftijd overlijden.

Wim Timmer

